

LINGVISTIKA VA PSIXOLOGIYA INTEGRATSIYASI: PSIXOLINGVISTIK YONDASHUV ASOSLARI VA ISTIQBOLLARI

Ergasheva Amina Iltom qizi
O'zDJTU Sharq filologiyasi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada lingvistika va psixologiya fanlari o'rtasidagi bog'liqlik ko'rib chiqiladi. Asosan psixolingvistika, ya'ni til va tafakkur munosabati, nutqning shakllanishi va til o'rganishga ta'sir qiluvchi psixologik omillar haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: psixolingvistika, til va tafakkur, nutq faoliyati, til o'rganish, kognitiv jarayonlar, motivatsiya

Аннотация. В статье рассматривается связь между лингвистикой и психологией. Основное внимание уделяется психолингвистике, взаимосвязи языка и мышления, формированию речи и психологическим факторам, влияющим на изучение языка.

Ключевые слова: Психолингвистика, язык и мышление, речевая деятельность, изучение языка, когнитивные процессы, мотивация

Abstract. This article discusses the relationship between linguistics and psychology. It focuses on psycholinguistics, the connection between language and thought, speech formation, and psychological factors affecting language learning.

Keywords: Psycholinguistics, language and thinking, speech activity, language learning, cognitive processes, motivation

Kirish qism. Lingvistika va psixologiya fanlari o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, ularning integratsiyasi natijasida psixolingvistika sohasi shakllangan. Lingvistika tilning tuzilishi, grammatikasi, leksikasi va funksiyalarini o'rganadi, psixologiya esa insonning tafakkuri, ong faoliyati va xulq-atvorini tadqiq etadi. Shu ikki yo'nalish birlashganda, inson nutqining qanday paydo bo'lishi va qanday tushunilishi haqida chuqur bilim hosil qilinadi.

Asosiy qism. Psixolingvistika uch asosiy jarayonni o'rganadi: nutqni yaratish (produksiya), nutqni qabul qilish (persepsiya) va uni qayta ishlash (protsessing). Inson gapirayotganda avval fikr ongida shakllanadi, keyin u til orqali ifodalanadi. Tinglovchi esa bu nutqni eshitib, uni o'z ongida tahlil qiladi va ma'nosini tushunadi. Bu jarayonlarning barchasi kognitiv faoliyat bilan chambarchas bog'liq.

Til va tafakkur o'rtasidagi munosabat juda muhim. Inson ko'pincha o'z fikrini til orqali ifodalaydi. Ba'zi olimlar fikr tilsiz ham mavjud bo'lishi mumkin deb hisoblasa, boshqalari til tafakkurni shakllantiradi deb ta'kidlashadi. Har qanday holatda ham, til va tafakkur bir-biri bilan uzviy bog'liq ekanligi aniq.

Til o'rganishda psixologik omillar katta ahamiyatga ega. Motivatsiya o'quvchining til o'rganishga bo'lgan ichki istagi bo'lib, tilni tezroq va samaraliroq egallashga yordam beradi. Xotira yangi so'zlarni eslab qolishda, diqqat esa dars jarayonida e'tibor qaratishda asosiy vosita hisoblanadi. Shu sababli zamonaviy til o'qitishda psixolingvistik yondashuvdan keng foydalaniladi.

Bolalarda til rivoji psixologik rivojlanish bilan uzviy bog'liq. Bola avval oddiy tovushlar chiqaradi, keyinchalik so'zlar va gaplarni o'rganadi. Bu jarayon bosqichma-bosqich amalga oshadi va unda ota-ona, maktab va atrof-muhitning ta'siri katta.

Hozirgi kunda psixolingvistika xorijiy tillarni o'qitishda ham keng qo'llanmoqda. O'qituvchilar o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini hisobga olib dars o'tishsa, til o'rganish jarayoni tezlashadi va samaraliroq bo'ladi. Interaktiv metodlar, amaliy mashg'ulotlar va muloqotga asoslangan yondashuvlar aynan psixolingvistik prinsipga tayanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, lingvistika va psixologiya integratsiyasi tilni chuqurroq tushunishga imkon beradi. Psixolingvistika inson nutqini o'rganishda muhim ilmiy asos bo'lib, til o'rganish jarayonini samaraliroq qiladi. Til va tafakkur o'rtasidagi bog'liqlikni anglash zamonaviy ta'limda psixologik yondashuvlarni qo'llashni zarur qiladi va ta'lim sifatini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xolbo'tayev, F. (2010). Til va tafakkur psixologiyasi. Toshkent: Fan.
2. Ergasheva, A. (2022). Psixolingvistika va til o'rganish metodikasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
3. Nazarov, S. (2015). Nutq faoliyati va psixika. Toshkent: Akademnashr.